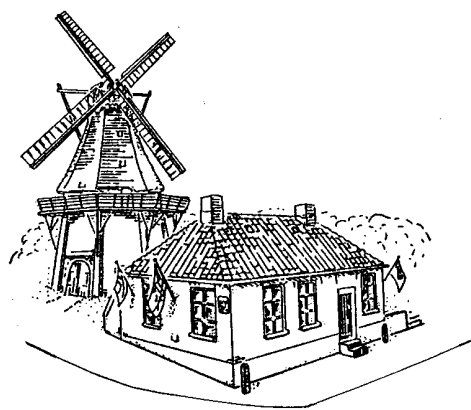

De Liefde

Nieuwsbrief van de koren- en pelmolen
De Liefde te Uithuizen (Gr.)
9^e uitgave - voorjaar 2003

Opmetingen en documentatie van de molen *De Liefde*

In de ruim 2½ jaar die ik nu op de molen *De Liefde* werkzaam ben, heb ik talloze opmetingen in de molen verricht. Een kleine selectie uit al deze gedifferentieerde gegevens (alles tezamen omvat het 9 pagina's) volgt hieronder. De maten zijn als volgt genoteerd: breedte x hoogte; bij de balken: lengte x breedte x hoogte. Sommige gegevens komen uit het bestek van 1992.

De begane grond

Diameter: 806 cm en hoogte: 320 cm. De breedte tussen de beide inrijpoorten bedraagt: 220 cm.

De waaierzolder

Diameter: 756 cm en hoogte: 282 cm. De zolder is voor een deel in tweeën gedeeld door de waaierkast. Boven een deel ervan, aan de zuidzijde, bevindt zich een tussenzolder.

De stellingzolder

Diameter: 737 cm en hoogte: 263 cm. De breedte van de stellingdeuren is: 91 cm en de hoogte is: 166 cm. De deuren zijn dubbel uitgevoerd.

De steenzolder

Diameter: 696 cm en hoogte: 240 cm. Ter plaatse van de twee steenkoppels zijn de korbeelen hoger ingezet en één korbeel ontbreekt.

De luizolder

Diameter: 537 cm en hoogte: 277 cm.

De kapzolder

Diameter: 455 cm en hoogte: 360 cm; hoogte tot de kruivloer: 113 cm. Breedte tussen de voeghouten 254 cm. Nokbalk: lang 280 cm, zwaar 12 x 14 cm. Voeghouten: lang 550 cm, zwaar voorkant 34 x 39 cm, zwaar achterkant 32 x 35 cm. Windpeluw: lang 290 cm, zwaar 40 x 42 cm. Steunder: lang 150 cm, zwaar 40 x 30 cm. Steunderbalk: lang 260 cm, zwaar 24 x 30 cm. Penbalk: lang 260 cm, zwaar 36 x 38 cm. Lengte van de as: 580 cm. Korte spruit: lang 630 cm, zwaar 25 x 25 cm. Lange spruit: lang 1100 cm, zwaar 32 x 36 cm. Staartbalk: lang 1030 cm, zwaar 29 x 32 cm.

Lange schoren: lang 1400 cm, zwaar 17 x 17 cm.

De stelling

Hoogte: 710 cm.
Breedte: 295 cm.
Baliehekkhoogte: 82 cm.

De totale hoogte van de molen, tot de nokbalk, is ca. 18 meter.

OPENINGSTIJDEN

Iedere dinsdag en donderdag van 10-16 uur en vaak ook zaterdags van 13-16 uur.

Komt een andere dag beter uit om *De Liefde* te bezoeken, maak dan even een afspraak.

Dit kan zowel per telefoon: 0595 43 48 25, als per email: B.Poppen@net.hcc.nl

Appels en appelbomen

Naast de molen, aan de noordzijde, staan twee appelbomen, beide meer dan 100 jaar oud. Het ene jaar dragen ze veel, het andere jaar weinig vruchten. In de uitgave *Oude fruitrassen in Noord-Nederland* van de Noordelijke Pomologische Vereniging, herziene versie najaar 2002 door Jan Veel en Jan Woltema, vond ik de volgende informatie over deze beide fruitbomen.

Bramley's Seedling

Oude en zeer bekende Engelse moesappel. Groene vrucht met soms op zandgronden en in de grasboomgaard meer kleur. Komt in Noord-Nederland nog veel voor. Appel van bijzondere kwaliteit voor de keuken en na nieuwjaar matige handappel. In Groningen en Drenthe vaak **Sedeling** genoemd. De Goliath onder onze appels, zowel qua vrucht als boom. Sterke groeier. Zeer sterk en gezond, weinig kanker gevoelig zelfs op de slechtste gronden. Wel vatbaar voor late schurft. Alleen geschikt boomgaarden of zeer grote tuinen. Plantafstand minstens 12 meter! Op slechte natte gronden, wel wat last van wormstekigheid. Vroeg en regelmatig vruchtbaar. Door de zware groei niet geschikt als bovenbeplanting in bessen- of moestuin. Oogsttijd 2e helft oktober, gebruikstijd tot begin april.

Verdwenen omdat de Nederlandse consument de voorkeur gaf aan een moesappel die ook als handappel te gebruiken was, met name de GoudreINETTE.

Groninger Kroon

Goede handappel, ongeschikt als moesappel. Mooie, wat langwerpige vrucht, van boven wat breder, groen met aan de zonzijde rode vlekken en strepen. Was zeer gewild in het Noorden en is daar nog vaak te vinden. Omstreeks 1875 in Noordbroek gevonden door S.H. Brouwer in de tuin van familie Engels en genoemd naar zijn echtgenote: Jantje Kroon. Vol doet het beste op lichtere gronden. Matig sterke groeier. Vormt een wat piramidale boomvorm. Vatbaar voor kanker en schurft, matig voor zaagwesp en soms meeldauw. Regelmatige drager, doch niet bijzonder vroeg vruchtbaar. Krijgt op oudere hoogstambomen spoedig kleine vruchten, vruchtdunning is nodig. Matig bewaarbaar. Stelt geen bijzondere eisen aan de grond. De smaak is goed, soms smaken vruchten wat gronderig. De smaak is in het Noorden ook beter. Het vruchtvlees is vast en enigszins droog, gelig van kleur, zacht zuur met een goed aroma. Is bijzonder rijk aan vitamine C. Oogsttijd half oktober, gebruikstijd tot maart. J. V. en J. W.

Oproep

Mocht u nog documenten en oude foto's, zowel van de molen, het molenaars-huis als van de sarrieshut in uw bezit hebben, ik ben erin geïnteresseerd.

Feiten en anekdotes over de molen *De Liefde* zijn eveneens van harte welkom.

Ook de andere, verdwenen, molens die er in Uithuizen en de gemeente Eemsmond hebben gestaan, hebben mijn belangstelling.

Na mijn oproep in de vorige uitgave van deze Nieuwsbrief kreeg ik weer van verschillende mensen artikelen over molens aangereikt. Allen hartelijk bedankt.

Homepage

De molen *De Liefde* en diens geschiedenis heb ik uitvoerig beschreven op mijn homepage, die is voorzien van vele foto's, waaronder, sinds kort, een unieke luchtfoto, en tekeningen, alsmede een summier Duitse, Franse en Engelse vertaling. URL: <http://www.inter.nl.net/hcc/B.Poppen>

Ook over de andere vier molens in de gemeente Eemsmond, alsmede over vele molenaspecten en over mijn opleiding tot vrijwillig molenaar is er het e.e.a. te vinden. Inmiddels is de site al ruim 3400 keer bezocht.

Originele steen met provinciewapen in muur van de sarrieshut

In de zuidmuur van de sarrieshut bij de koren- en pelmolen *De Liefde* is sinds kort een originele 17^e eeuwse steen met het wapen van de provincie Groningen en het woord SAUVEGUARDE te zien.

De sarrieshut was de woning van de sarries, de man, soms ook een vrouw, die de belasting op het ge maal van de boeren, bakkers, brouwers en mulders in ontvangst nam.

Het woord sarries is een Groninger verbastering van het officiële woord chercher, dat weer is afgeleid van het oud-franse woord sarchier, hetgeen belasten betekent. Het woord chercher betekent zoeken, en chercheur (onder)zoeker, vorser. Ook de naam van de chercherswoning werd verbasterd en zo ontstond het woord sarrieshut.

Overigens wordt in de officiële stukken uit de 17^e en 18^e eeuw ook het woord 'cherchershutten' vermeld.

De belasting op het ge maal, die al voor 1600 werd geheven, werd in 1628 verhoogd en om te zorgen dat ze niet werd ontdoken en dat er niet werd gefraudeerd, moesten er bij alle molens in de provincie Groningen, onderkomens voor de cherchers gebouwd worden en dit werden dus de zogenaamde sarrieshutten. Pas in 1855 werd de belasting, die door de bevolking zeer werd gehaat, opgeheven, en daarmee ook de functie van de sarries. De sarrieshutten raakten in veel plaatsen daarna onbewoond en werden in de loop der tijd dan ook afgebroken.

Van de ca. 70 hutten die er ooit in deze provincie hebben gestaan, zijn er nu nog negen over en vier daarvan staan in de gemeente Eemsmond, en wel in Kantens, Uithuizermeeden, Zandweer en Uithuizen.

Ook in 't Zandt staat een goed bewaard gebleven sarrieshut.

Om voor de bevolking duidelijk te maken dat de sarries een door de provincie aangestelde ambtenaar was, die in een huis van de provincie woonde, werden in de gevel van de hutten een Bentheimer zandsteen geplaatst, waarin het provinciewapen was gebeiteld met daarboven een vergulde kroon en eronder het woord

SAUVEGUARDE, dat bescherming, beveiliging betekent.

In de hutten te Uithuizermeeden en Zandweer is deze steen nog aanwezig. Het is onbekend waarom de sarrieshut in Uithuizen deze steen niet heeft.

Tijdens mijn onderzoek naar de geschiedenis van de molen, ontdekte ik dat tien jaar geleden, tijdens de restauratie van de molen en de sarrieshut door de heer T. de Jong, mede oprichter van de vereniging Vrienden van de Groninger Molens, een originele steen aan de gemeente Eemsmond werd aangeboden. Om onduidelijke redenen is men toen niet op dit aanbod ingegaan.

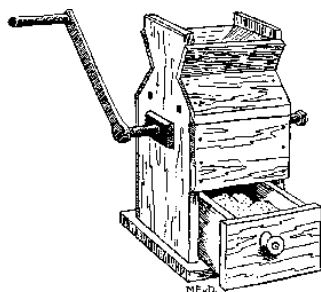
Ik ontdekte vervolgens dat de heer de Jong de steen nog steeds in zijn bezit had en ook bereid was deze af te staan, mits de steen ingemetseld zou worden.

In overleg met de gemeente werd besloten deze unieke kans alsnog aan te grijpen en op maandag 17 maart was het zover dat in de muur op het zuiden, tussen de beide ramen de steen werd ingemetseld. Deze steen is waarschijnlijk afkomstig van de lang geleden afgebroken sarrieshut te Meeden en is zichtbaar oud en versleten. De tekening bij dit artikel is een getrouwe weergave van de originele steen.

Afmetingen van de steen: 29 x 39 x 11 cm. bdp ✂

Handmolen of kweern

Onlangs was ik in de gelegenheid twee handmolens aan te kopen, die o.a. in de oorlogsjaren zijn gebruikt. De ene, een zelfgemaakt exemplaar met een hoogte van 40 cm, ook wel **kweern** genoemd, heeft twee kleine verticaal geplaatste steentjes, ø 21 cm en de dikte van de steentjes bedraagt 2½ cm.

De andere handmolen is geheel in **metaal** uitgevoerd en op een houten achterwand geschroefd. Deze molen heeft een hoogte van 56 cm. Ook is er een **stenen handmolen** te zien.

Toen ik een jaar mocht
werkzaam wezen
Is een der wieken
opgerezen
En schoof mijn
meester van zich af
Hij viel helaas
en ligt in 't graf.

*Tekst in een verdwenen
molen te Bedum.*

Agenda

- 10 mei
Nationale molendag
- 17 mei **Open dag**
van de molen *De Liefde*
- 29 mei Hemelvaartsdag
De Lelie te Eenrum
- 9 juni 2° Pinksterdag
Deutscher Mühlentag
- 14/15 juni **Groninger molenweekend**
veel molens draaien op zaterdag, sommige ook op zondag
- 16 augustus **Open dag**
van de molen *De Liefde*
- 23 augustus
Drentse molendag
- 30 augustus
25-jarig jubileum
korenmolen “**Aeolus**”
te Farmsum
- 6 september
Overijsselse molendag
- 13 september
Friese molendag
- 13/14 september
Nationale Open Monumentendagen
- 18 oktober **Open dag**
van de molen *De Liefde*

De Molenwerkgroep Oost-Groningen organiseert al jaren ‘open dagen’ op de molens in de regio oost en noord.

Ook de molen *De Liefde* doet daar aan mee. Een volledige lijst van alle deelnemende molens is in de molen en bij de VVV te verkrijgen. Tijdens de open dagen zijn de molens geopend van 13.00 tot 16.00 uur. Daarnaast is de molen *De Liefde* op de gewone dagen en tijden geopend.

Ansichtkaarten

De nieuwste fotokaart (ansichtkaart) waarop de molen weer in volle glorie is te bewonderen (opname augustus 2000), is zowel in de molen als bij de VVV en op het gemeentehuis te Uithuizen te koop.

Een foto-ansichtkaart van de molen uit omstreeks 1975 is eveneens nog bij mij te koop. Prijs € 0,50.

Nog een *De Liefde*

In het Groninger Molenarchief te Veele vond ik nog een molen die de naam *De Liefde* heeft gedragen.

In Woudenberg (Utr.) heeft aan de weg Woudenberg - Maarsbergen een korenmolen gestaan waarvan de familie Van Bentum eigenaar was.

De molen is aldaar gebouwd in 1903/4 en was afkomstig uit de Zaanstreek als pelmolen.

Van de al onttakelde molen zijn in 1983 de restanten gesloopt.

COLOFON

Tekst, opmaak en samenstelling:
Bob Poppen
vrijw. molenaar

Reacties: Ripperdadrift 16,
9981 LH Uithuizen
of per email:
B.Poppen@net.hcc.nl